

ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА КОМІСІЙНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ ПІДПРИЄМСТВА

© 2018 КУЗЬМА Х. В.

УДК 657.37:658.14

Кузьма Х. В. Формування управлінської звітності за комісійними операціями підприємства

Досліджено сутність поняття «управлінська звітність» у працях вітчизняних і зарубіжних учених. Визначено, що серед науковців не існує однозначної думки щодо звітності для потреб оперативного управління підприємством, яке здійснює комісійні операції. Запропоновано власне визначення поняття «управлінська звітність на підприємствах, які здійснюють комісійні операції». Досліджено формування управлінської звітності на підприємствах, які здійснюють комісійні операції. Доведено, що формування інформації в управлінській звітності залежить від рівня управління на підприємстві, яке здійснює комісійні операції. Виділено основні критерії, за якими слід оцінювати ефективність управлінської звітності. Запропоновано напрями, за якими необхідно спрямувати діяльність підприємства за комісійними операціями для підвищення ефективності управлінської звітності.

Ключові слова: управлінська звітність, комісійні операції, підприємство, інформація, управління.

Рис.: 2. Бібл.: 12.

Кузьма Христина Володимирівна – аспірант, кафедра бухгалтерського обліку, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: kuzma.xristina@gmail.com

УДК 657.37:658.14

UDC 657.37:658.14

Кузьма К. В. Формирование управленческой отчетности по комиссионным операциям предприятия

Kuzma K. V. The Formation of Management Reports on Commission Operations of Enterprise

В статье исследована сущность понятия «управленческая отчетность» в трудах отечественных и зарубежных ученых. Определено, что среди ученых не существует однозначного мнения на счет отчетности для нужд оперативного управления предприятием, которое осуществляет комиссионные операции. Предложено собственное определение понятия «управленческая отчетность на предприятиях, осуществляющих комиссионные операции». Исследовано формирование управленческой отчетности на предприятиях, осуществляющих комиссионные операции. Доказано, что формирование информации в управленческой отчетности зависит от уровня управления на предприятии, которое осуществляет комиссионные операции. Выделены основные критерии, по которым следует оценивать эффективность управленческой отчетности. Предложены направления, по которым необходимо направить деятельность предприятия по комиссионным операциям для повышения эффективности управленческой отчетности.

Ключевые слова: управленческая отчетность, комиссионные операции, предприятие, информация, управление.

Рис.: 2. Библ.: 12.

Кузьма Кристина Владимировна – аспірант, кафедра бухгалтерського обліку, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: kuzma.xristina@gmail.com

The article researches the essence of the concept of «managerial reporting» in the works of both domestic and foreign scholars. It is defined that among the scholars there is no unambiguous opinion as to the reporting for needs of operational management of enterprise, which carries out commission operations. The author's own definition of the concept of «managerial reporting at the enterprises carrying out commission operations» is suggested. The formation of managerial reporting at the enterprises carrying out commission operations is examined. It is proved that the formation of information in the managerial reporting depends on the level of management at the enterprise, which carries out commission operations. The author allocates the main criteria on which the efficiency of managerial reporting should be assessed. The directions that are necessary to direct activity of an enterprise with commission operations for increase of efficiency of managerial reporting are proposed.

Keywords: managerial reporting, commission operations, enterprise, information, management.

Fig.: 2. Bibl.: 12.

Kuzma Khrystyna V. – Postgraduate Student, Department of Accounting, Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhan-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: kuzma.xristina@gmail.com

В умовах динамічних змін внутрішнього та зовнішнього середовища господарювання ефективність діяльності підприємств, які здійснюють комісійні операції, неможлива без належного рівня обліково-інформаційного забезпечення. Надійність облікових даних – запорука прийняття виважених і своєчасних рішень на всіх ієрархічних рівнях управління суб'єктів господарювання. Особливе значення в таких умовах відводиться управлінській звітності як джерелу формування повної і достовірної інформації про діяльність підприємств, які здійснюють комісійні операції.

Проблеми формування управлінської звітності досліджували у своїх працях як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, серед яких на увагу заслуговують публікації В. В. Сопко [1], С. А. Кузнецової [2], М. В. Корягіна [3], П. О. Куцика [3; 4], К. Є. Нагірської [5], О. В. Фоміної [6], С. Я. Король [7], К. В. Шевчука [8], М. І. Скрипник [9], О. О. Григоревської, І. Б. Садовської [10], Т. А. Пінчук [11] та ін. На основі проведеного аналізу можна сказати, що порівняно з іншими видами звітності формування управлінської звітності за комісійними операціями підприємств потребує подальшого дослідження.

Основною метою цієї статті є уточнення сутності поняття «управлінська звітність» і дослідження формування управлінської звітності за комісійними операціями підприємства.

У своїх працях вітчизняні й іноземні вчені, які досліджували управлінську звітність, використовували різні терміни для її визначення: «управлінська бухгалтерська», «внутрішня», «управлінська», «внутрішньокорпоративна управлінська звітність», «оперативна», «внутрішньогосподарська» та «внутрішньовідомча». Так, П. О. Куцик використовує термін «внутрішньокорпоративна управлінська звітність». На його думку, «внутрішньокорпоративна управлінська звітність» – це система взаємопов'язаних показників, що визначають фінансові й інші (виробничі, технологічні тощо) результати діяльності корпоративного об'єднання в грошовому та натуральному вимірах, що ґрунтуються на відображенні поточних і передбачуваних явищ (подій) господарської діяльності корпоративного об'єднання загалом і в розрізі сегментів управлінського поділу (види діяльності; види продуктів виробництва; підприємства, що входять до його складу; центри відповідальності, для потреб управління тощо) [4].

С. А. Кузнецова використовує термін «управлінська бухгалтерська звітність» – це бухгалтерська звітність, що містить облікову інформацію про діяльність підприємства та надається внутрішнім користувачам у процесі управління підприємством [2]. К. Є. Нагірська вважає, що управлінська звітність – це результат збору, ідентифікації, реєстрації, узагальнення та систематизації фінансової та нефінансової інформації у вигляді сукупності внутрішніх документів (звітів) для зацікавлених користувачів із метою оцінки, аналізу, контролю та планування діяльності підприємства та його структурних підрозділів [5]. О. В. Фомина під «управлінською звітністю» розуміє сукупність управлінських звітів, що використовуються для задоволення інформаційних потреб внутрішніх користувачів у процесі прийняття стратегічних, тактичних і оперативних управлінських рішень [6].

П. О. Куцик і М. В. Корягін вважають, що основним засобом інформаційної підтримки прийняття менеджментом підприємства управлінських рішень є інформаційний продукт – набір відповідних облікових показників, який слід називати «внутрішня управлінська звітність» [3].

С. Я. Король зазначає, що «ототожнення управлінської звітності з внутрішньогосподарською або оперативною, а також визначення її місця як доповнення до фінансової звітності, що формується в межах бухгалтерського обліку, не відповідає сучасній практиці та вимогам до інформаційного забезпечення управління підприємством і, головне, не враховує новітні функціональні можливості комп'ютеризації обліку» [7].

К. В. Шевчук вважає, що у системі управління підприємством управлінська звітність є одним із важливих елементів зворотного зв'язку в системі внутрішнього управління і загалом є результатом функціонування системи управлінського обліку [8]. На думку Т. А. Пін-

чук, управлінська звітність виступає штучно створеною цілісністю елементів (показників звітності), призначеною для формування інформації, використовуваної менеджерами під час управління підприємством [11].

Такі вчені, як М. І. Скрипник та О. О. Григоревська, стверджують, що розробка та формування ефективної бухгалтерської управлінської звітності – це грамотний крок керівника, який у майбутньому допоможе йому не просто витримати конкуренцію, але й збільшувати прибуток компанії за рахунок налагодженої роботи всіх підрозділів і прискорення прийняття рішення на всіх рівнях [9].

Сьогодні вчені виділили низку спільних поглядів щодо призначення управлінської звітності:

- ✦ управлінська звітність являє собою доволі гнучку систему форм інформації;
- ✦ управлінська звітність складається за центрами відповідальності і загалом по підприємству та подається управлінському персоналу різних рівнів;
- ✦ управлінська звітність повинна відображати умови, специфіку, особливості діяльності підприємства та потреби управлінського персоналу;
- ✦ мета складання управлінської звітності – джерело інформації для контролю, аналізу, бюджетування та прийняття управлінських рішень [12].

Повідні вітчизняні вчені-економісти І. Б. Садовська та К. Є. Нагірська вважають, що управлінська звітність призначена для вирішення таких основних завдань:

- ✦ забезпечення управлінського персоналу підприємства інформацією про те, якими будуть консолідовані результати бізнесу (включаючи безліч юридичних осіб і структурних підрозділів);
- ✦ відображення результатів роботи окремих напрямів (ними можуть бути види діяльності, групи товарів або інші елементи залежно від специфіки бізнесу) незалежно від того, як ці напрямки розподілені між юридичними особами, що входять у бізнес;
- ✦ відображення результатів роботи структурних підрозділів, якими можуть бути відділи, цехи, юридичні особи;
- ✦ здійснення контролю за витратами шляхом їх обліку по видах, сферах відповідальності і центрах витрат;
- ✦ нагромадження статистики про доходи і витрати підприємства у визначеному розрізі та виявлення загальних тенденцій;
- ✦ здійснення планування і контролю виконання бюджету як окремими центрами витрат, так і бізнесом загалом, включаючи сукупність юридичних осіб;
- ✦ ведення оперативного обліку розрахунків з окремими контрагентами, взаєморозрахунків між власними юридичними особами [10].

На основі проведеного аналізу ми дійшли висновку, що серед науковців не існує однозначної думки на рахунок звітності для потреб оперативного управління підприємством, яке здійснює комісійні операції.

На нашу думку, управлінська звітність на підприємствах, які здійснюють комісійні операції, – це

сукупність звітів, які формуються на основі облікової інформації на різних рівнях управління, та є основою для прийняття управлінських рішень. У результаті проведених досліджень, нами було сформовано алгоритм формування управлінської звітності на підприємствах, які здійснюють комісійні операції (рис. 1).

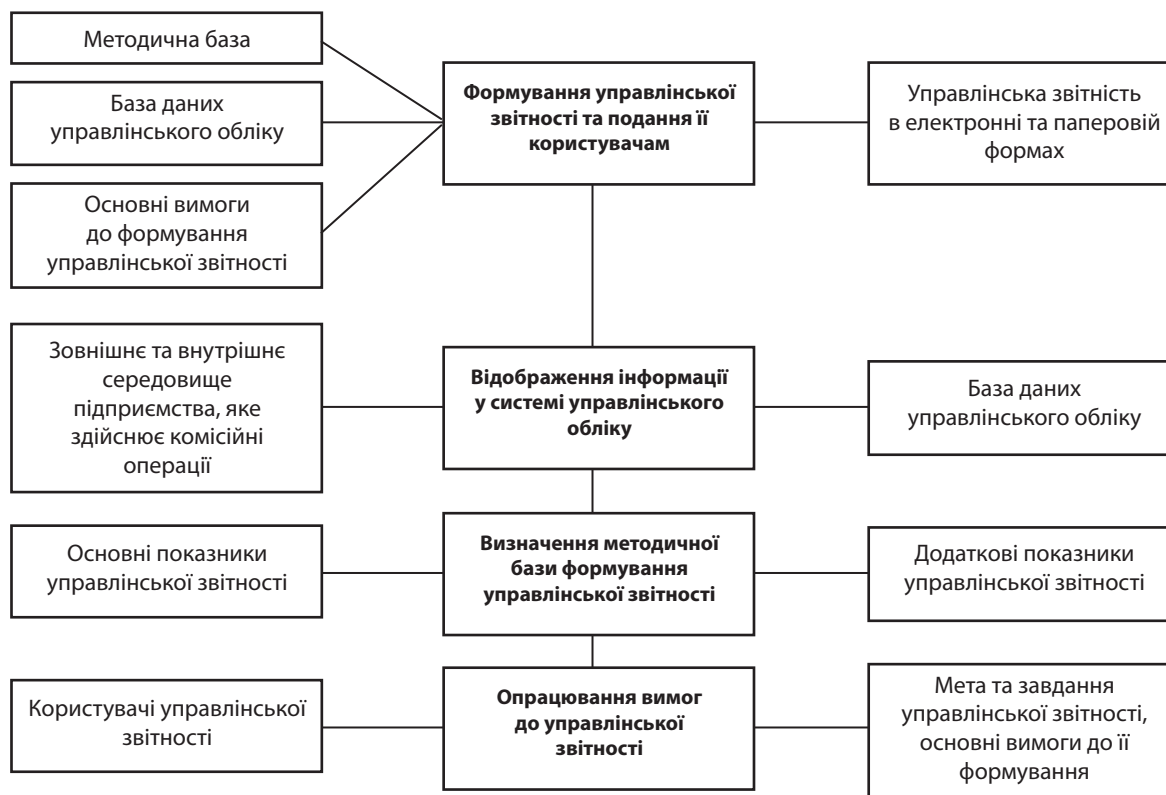

Рис. 1. Алгоритм формування управлінської звітності на підприємствах, які здійснюють комісійні операції

Джерело: авторська пропозиція.

На підприємствах, які здійснюють комісійні операції, основною метою управлінської звітності є забезпечення керівництва необхідною інформацією, яка потрібна для прийняття управлінських рішень, щодо діяльності підприємства на всіх рівнях управління.

На основі проведеного дослідження нами виділено основні функції, які виконує управлінська звітність на підприємстві, що здійснює комісійні операції:

- ✦ інформаційну (забезпечення керівництва всіх рівнів управління інформацією);
- ✦ організаційну (забезпечення організації роботи між структурними підрозділами підприємства);
- ✦ стратегічну (надання інформації для формування стратегії підприємства);
- ✦ комунікативну (встановлення взаємозв'язків між різними рівнями управління);
- ✦ контрольну (контроль діяльності структурних підрозділів і підприємства загалом);
- ✦ аналітичну (показники управлінської звітності дають змогу виявити відхилення, їх причини, виконавців тощо).

О. В. Фоміна вважає, що мета та завдання визначають суть управлінської звітності, а її результатив-

ність (функціональність) прямо залежить від обраних критеріїв – вимог і принципів, які покладено в основу формування інформації. Міжнародною федерацією бухгалтерів випущено спеціальний звіт «Принципи ефективності процесу бізнес-звітування», який урахує визначальну роль внутрішньої і зовнішньої звітності підприємства. Проте якщо запропоновані принципи не охоплюють окремі питання формування управлінської звітності, то такі особливості ведення управлінського обліку та складання управлінської звітності мають бути додатково розкриті в Положенні про управлінську облікову політику підприємства [6].

Оскільки рівні управління підприємством, яке здійснює комісійні операції, мають свої функціональні відмінності, це зумовлює групування інформації за рівнями управління (рис. 2).

Інформація управлінської звітності призначена виключно для внутрішнього використання, і для отримання необхідних даних використовують методичні прийоми не лише бухгалтерського обліку, але й інших дисциплін [8].

На наш погляд, використання в управлінській звітності дуже складних методик, надлишкове перевантаження її обліково-аналітичною інформацією не за-

вжди приводять до отримання бажаного результату від прийняття управлінських рішень.

Ефективність управлінської звітності визначається досягнутим рівнем забезпечення нею інформаційної спроможності користувачів на підприємствах комісійної торгівлі. Основні критерії, за якими слід оцінювати ефективність кожного звіту та звітності загалом:

- ✦ забезпечення можливості прогнозування ефективності управлінських рішень;
- ✦ реагування на варіативність оцінок, критеріїв і методик аналізу під час прийняття управлінських рішень;
- ✦ використання поряд із національною інших валютних грошових одиниць;
- ✦ урахування ризиків під час прийняття управлінських рішень;

- ✦ забезпечення цільової адаптації до потреб окремих користувачів звітів [2].

Для підвищення ефективності впровадження управлінської звітності на підприємствах, які здійснюють комісійну торгівлю, необхідно спрямувати діяльність за такими напрямками:

- ✦ визначення осіб, відповідальних за здійснення комісійних операцій, складання та подання звітів;
- ✦ розробка стандартизованих форм управлінської звітності за комісійними операціями (звітів за отриманими доходами, понесеними витратами, рухом грошових коштів тощо);
- ✦ визначення строків подання звітності та її використання у формуванні інформації;
- ✦ використання інформації управлінської звітності для бізнес-аналітики.

Рис. 2. Накопичення та групування інформації у звітності та її використання за рівнями управління на підприємствах, які здійснюють комісійні операції

Джерело: авторська пропозиція.

ВИСНОВКИ

Отже, управлінська звітність на підприємстві, що здійснює комісійні операції, забезпечує формування прозорої і достовірної фінансової інформації, розкриває можливості стратегічного розвитку, економічного потенціалу підприємства, що здійснює комісійні операції, дозволяє вести оперативний контроль і своєчасне регулювання діяльності окремих підрозділів підприємства. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Сопко В. В., Банько М. М., Гончаренко О. М., Зима Ю. П., Король С. Я. Дисциплінарна матриця управлін-

ської звітності : монографія / за ред. В. В. Сопко. Київ : КНТЕУ, 2016. 455 с.

2. Кузнєцова С. А. Інтегрована управлінська звітність: глобальні виклики та локальні рішення в епоху ноосфери. *Економічний нобелівський вісник*. 2014. № 1 (7). С. 270–279. URL: <http://duep.edu/uploads/vidavnitstvo14/ekonomichnij-nobelivskij-visnik-114/7621.pdf>

3. Куцик П. О., Корягін М. В. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності : монографія. Київ : Інтерсервіс, 2016. 276 с.

4. Куцик П. О. Сучасне трактування, склад і особливості формування управлінської звітності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2014. Вип. 797. С. 248–254.

5. Нагірська К. Є., Герус Я. Є. Принципи та вимоги до формування звітності підприємств: управлінський аспект. *Економічні науки : зб. наук. пр. Серія «Облік і фінанси»*. 2013. Вип. 10 (2). С. 176–183.

6. Фоміна О. В. Управлінська звітність у системі обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2016. Т. 21. Вип. 6 (28). С. 201–205.

7. Король С. Я. Управлінська звітність: сутність і алгоритм формування. *Бізнес Інформ*. 2014. № 7. С. 325–331.

8. Шевчук К. В. Роль управлінської звітності в обліково-інформаційній системі підприємства та особливості її формування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 6. Ч. 3. С. 137–140.

9. Скрипник М. І., Григоревська О. О. Бухгалтерська управлінська звітність: критичний аналіз порядку складання й особливостей практичного застосування. *Інтелект XXI*. 2016. № 5. С. 111–115.

10. Садовська І. Б., Нагірська К. Є. Критерії оцінки якості управлінської звітності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 3. С. 899–904.

11. Пінчук Т. А., Шрам Т. В., Ісакова В. Є. Теоретичні аспекти складання управлінської звітності. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 4. С. 347–351.

12. Стрибулевич Т. О., Кияшко О. М. Управлінська звітність підприємств торгівлі: проблеми та перспективи розвитку. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економіка»*. 2011. Вип. 3 (55). С. 247–253.

Науковий керівник – Куцик П. О.,

кандидат економічних наук, професор, ректор
Львівського торговельно-економічного університету

REFERENCES

Fomina, O. V. "Upravlinska zvitnist u systemi oblikovo-analitychnoho zabezpechennia menedzhmentu pidpriemstva" [Management reporting in the system of accounting and analytical support of enterprise management]. *Visnyk ONU imeni I. I. Mechnykova* vol. 21, no. 6 (28) (2016): 201-205.

Korol, S. Ya. "Upravlinska zvitnist: sutnist i alhorytm formuvannia" [Management reporting: the essence and algorithm of formation]. *Biznes Inform*, no. 7 (2014): 325-331.

Kutsyk, P. O. "Suchasne traktuvannia, sklad i osoblyvosti formuvannia upravlinskoï zvitnosti" [Modern interpretation, composition and features of the formation of managerial reporting]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika». Seria : Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, no. 797 (2014): 248-254.

Kutsyk, P. O., and Koriahin, M. V. *Problemy ta perspektyvy rozvytku bukhholderskoï zvitnosti* [Problems and prospects of accounting reporting]. Kyiv: Interservis, 2016.

Kuznietsova, S. A. "Intehrovana upravlinska zvitnist: hlobalni vyklyky ta lokalni rishennia v epokhu noosfery" [Integrated Management Reporting: Global Challenges and Local Solutions in the Noosphere]. *Ekonomichni nobelivskiy visnyk*. 2014. <http://duep.edu/uploads/vidavnytstvo14/ekonomichnij-nobelivskij-visnik-114/7621.pdf>

Nahirska, K. Ye., and Herus, Ya. Ye. "Pryntsypy ta vymohy do formuvannia zvitnosti pidpriemstv: upravlinskyi aspekt" [Principles and Requirements for Enterprise Reporting: A Managerial Aspect]. *Ekonomichni nauky. Seria «Oblik i finansy»*, no. 10 (2) (2013): 176-183.

Pinchuk, T. A., Shram, T. V., and Isakova, V. Ye. "Teoretychni aspekty skladannia upravlinskoï zvitnosti" [Theoretical aspects of compiling managerial reporting]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 4 (2016): 347-351.

Sadovska, I. B., and Nahirska, K. Ye. "Kryterii otsinky yakosti upravlinskoï zvitnosti" [Criteria for assessing the quality of managerial reporting]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 3 (2015): 899-904.

Shevchuk, K. V. "Rol upravlinskoï zvitnosti v oblikovo-informatsiinii systemi pidpriemstva ta osoblyvosti yïi formuvannia" [The role of managerial reporting in the accounting and information system of the enterprise and the peculiarities of its formation]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu* vol. 3, no. 6 (2016): 137-140.

Skrypnik, M. I., and Hryhorevska, O. O. "Bukholderska upravlinska zvitnist: krytychnyi analiz poriadku skladannia i osoblyvostei praktychnoho zastosuvannia" [Accounting Management Report: A Critical Analysis of the Composition Procedure and Practical Application Features]. *Intelekt XXI*, no. 5 (2016): 111-115.

Sopko, V. V. et al. *Dystsyplinarna matrytsia upravlinskoï zvitnosti* [Disciplinary Matrix of Management Reporting]. Kyiv: KNTEU, 2016.

Strybulevych, T. O., and Kyiashko, O. M. "Upravlinska zvitnist pidpriemstv torhivli: problemy ta perspektyvy rozvytku" [Management accounting of trade enterprises: problems and prospects of development]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia. Seria «Ekonomika»*, no. 3 (55) (2011): 247-253.